

Таким чином, враховуючи, що суспільні інтереси обумовлені необхідністю збереження середовища, то пріоритетними є саме суспільні інтереси. Такі обмеження передбачають вироблення особливих методологічних підходів до розподілу та перерозподілу земель. При цьому первинним фактором, що визначає особливості землекористування, є природні властивості землі та наявність інших природних ресурсів, що створюють або забезпечують біологічно необхідні умови для життя та задоволення цілої низки потреб людини, які повинні бути реалізовані незалежно від форми власності на землю, оскільки в своїй основі вони мають право на життя та безпечне навколишнє природне середовище, які є абсолютними природними правами, що гарантуються Конституцією України.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України: від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27. 2. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 282. 3. Третяк А.М. Землеустрій: підручник / А. М. Третяк. – Херсон : Олді-плюс. 2014. – 520 с. 4. Мартин А.Г. Сучасна класифікація земельних ділянок за цільовим призначенням / А.Г. Мартин // Земельне право України: теорія і практика. – 2010. – № 2. – С. 42-47.

УДК 332.21

Коваленко Л.М., доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

За останні роки відбулися значні зміни у житті суспільства в зв'язку з впровадженням у виробництво нових досягнень науки і техніки, появи нових технологій, енергоджерел, посилюється антропогенний вплив на природу, що має суперечливий характер. У ньому переплітаються позитивні і негативні явища. З одного боку, вдосконалення технологій і зростання виробництва сприяють більш повному задоволенню потреб населення, раціональному використанню природних ресурсів, збільшенню виробництва продуктів харчування ті ін. З іншого – забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Цілком зрозуміло, що чим вищий історичний етап розвитку суспільства, тим більше стан природного середовища детермінується людською діяльністю. В умовах структурної перебудови економіки України, заміни застарілої техніки і технології новими відкриваються широкі можливості для зменшення негативного впливу виробничої діяльності на природу.

Україна здобула статус незалежної держави і вступила в новий історичний період свого розвитку. За природними умовами вона є однією з багатих країн світу, територія якої займає площу 60354,9 тис. га. Близько 95 % її території – рівнинна частина, а на долю гірських території Карпат та Криму припадає лише 5 %. Ліси займають 17,6 % її території.

Географічне положення України сприятливе у природно-ресурсному відношенні. За різноманітністю і багатством мінерально-сировинної бази можна забезпечити збалансований розвиток базових галузей промисловості й агропромислового комплексу. Україна виробляє близько 5 % світового обсягу мінеральної сировини. На її території розвідано близько 8 тисяч родовищ, майже 90 видів корисних копалин. Багато родовищ залягають у вигідних географічних і еколого-економічних умовах. Що підвищує їхню цінність.

За запасами окремих корисних копалин Україна випереджає такі розвинуті країни, як США, Канаду, Англію, Німеччину та інші. Це ставить її в ряд країн, які при дбайливому ставленні до своїх надр можуть в основному забезпечити свої потреби за рахунок власної сировини і вийти для її реалізації на міжнародний рівень. Просторовість території і багатство природних ресурсів сприяли розвитку України по екстенсивному шляху, що веде до розтрати природно-ресурсного потенціалу.

Україна достатньою мірою забезпечена орними землями. Одна кількість орної землі у розрахунку на одного жителя не корелює з рівнем продовольчого забезпечення населення, оскільки останній показник залежить не тільки від площі земельних ресурсів та родючості ґрунтів, а від рівня культури землеробства, структури посивів, економіки країни, розвитку переробної промисловості, соціальних умов і рівня життя.

Україна відзначається високим рівнем сільськогосподарської освоєності. Але співвідношенні в різних природних зонах не однаково. В зоні змішаних лісів сільськогосподарська освоєність менша, ніж у лісостеповій та степовій зонах.

Починаючи з 1990 року, в Україні простежується тенденція до зменшення сільськогосподарської освоєності земельного фонду. Це пояснюється тим, що в продовж останніх десятиріч площа сільськогосподарських угідь і ріллі зменшується. Так, у 1990 році площа сільськогосподарських угідь становила 42,0 млн га, тоді як на початок 2012 року вона становила 41,6 млн га. Це пояснюється відведенням земель підприємствам, установам та організаціям для несільськогосподарських потреб, вилученням земель для створення захисних лісових насаджень, переведенням в несільськогосподарські угіддя, для внутрігосподарського будівництва тощо.

Площа ріллі за цей же період зменшилася з 33,6 до 32,5 млн га за рахунок консервації деградованих і малопродуктивних ґрунтів, переведенням малопродуктивної ріллі в сіножаті й пасовища. Скорочення ріллі. Що залишиться в інтенсивному обробітку, не призведе до зменшення обсягів товарної рослинницької продукції при раціональному її використанні.

Вилучення малопродуктивних земель (деградованих, малорозвинених, низькотехнологічних тощо) з обробітку зумовлює не лише зменшення екологічного ризику, а й припинення розтрати коштів, ресурсів праці. Світовий досвід показує що підвищення ефективності сільського господарства як галузі можливо лише за умов інтенсивного використання високородючих ґрунтів із зниженням вкладень в малопродуктивні землі. [1]

Одним з важливих показників, що характеризують наявність придатних для ведення сільського господарства земель, є землезабезпеченість (площа продуктивних земель у розрахунку на одного жителя). За даними Держгеокадастру площі сільськогосподарських угідь і рілля на одного жителя України з 1960 року зменшується.

Певна стабілізація землезабезпеченості останніми роками в Україні пояснюється переважанням темпів зменшення чисельності населення над темпами скорочення площі продуктивних угідь. У перспективі передбачається зниження землезабезпеченості в Україні у зв'язку з вилученням частини малопродуктивних угідь з господарського обігу. Це змусить ввести пошук шляхів інтенсифікації екологобезпечного землеробства, збереження і відтворення родючості ґрунтів.

Серед європейських країн за рівнем забезпеченості сільськогосподарськими угіддями Україна посідає друге місце. Площа сільськогосподарських угідь на одного жителя в середньому по Європі становить 0,43 га і ріллі 0,24 га, тоді як в Україні 0,81 і 0,71 відповідно, що визначає її як одну з найбільш землезабезпечених країн світу. Однак продуктивні землі не завжди використовуються ефективно, відбувається їх деградація, знижується родючість ґрунтів, а відновлення корисних властивостей потребує великих витрат.

Нераціональне сільськогосподарське виробництво завдає великої шкоди навколишньому середовищу взагалі та земельним ресурсам зокрема. Так у ХІХ ст. розвиток землеробства в Україні здійснювався екстенсивним шляхом. У результаті маємо найвищу розораність сільськогосподарських угідь в Європі, яка становить 78,2 %. У 1950 році питома вага землі в обробітку займала 74 %, в тому числі ріллі 60 %, багаторічних насаджень 1,1, сіножатей – 5,3 і пасовищ 0,5 %, тоді як станом на 2012 рік – 68,9%, 53,8%, 1,5%, 4,0% і 9,1 % відповідно.

Існують різні погляди вчених до визначення оптимальної структури земельних угідь. За підрахунками І.А. Розумного, в Україні загальна площа сільськогосподарських угідь повинна становити 63,65%, лісів – 17%, а заповідноохоронні землі – 10 % загального земельного фонду. Інші вчені (В.М. Потика, В.А. Соломаха) за ідеальне пропонують співвідношення угідь, в якому рілля становить 1, природні кормові угіддя 1,6, ліси 3,6.

Одночасно з розорюванням луків і пасовищ, а також освоєнням силових земель, відбувалося затоплення значних площ земель внаслідок будівництва водосховищ на Дніпрі. Всього за повоєнний період було затоплено майже 1,2 млн га сільськогосподарських угідь. Це порушило екологічну рівновагу між окремими видами угідь (орними землями, луками і пасовищами, лісами,

болотами і водними екосистемами) призвело до збільшення берегової смуги в результаті чого руйнуються і втрачаються родючі землі.

Екстенсивний розвиток сільського господарства, перенасичення ґрунтовиснажливими сільськогосподарськими культурами, розміщення їх без достатнього врахування природних умов, зведення до мінімуму ґрунтовідтворювальних сільськогосподарських культур (зернобобових, однорічних та багаторічних трав), багаторазовий обробіток ґрунту важкою технікою призвели до його руйнування та деградації. Відбувається переущільнення ґрунтів в наслідок інтенсивного механічного обробітку.

Отже, негативний стан використання земель України вимагає невідкладних заходів спрямованих на підвищення родючості ґрунтів, збереження та формування культурного агроландшафту. У кожній екосистемі має бути своє, науково обґрунтоване співвідношення між орними землями, лісами, луками, болотами, водоймами, що збереже довкілля.

Тому в сучасних умовах господарювання велике значення набуває питання охорони земель.

Сутність полягає в тому, що земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва повинні використовуватися відповідно до розроблених і затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь і передбачають заходи по охороні земель.

Список використаних джерел: 1. Солов'яненко Н.І. Використання земельних ресурсів України на сучасному етапі розвитку продуктивних сил / Н.І. Солов'яненко // Землевпорядний вісник. – 2012. – № 7. – С. 41-44.

УДК [332.72:63]:[349.414:332.64]

І.М. Колісник, магістр*

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ВПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ ОЦІНКИ

На сучасному етапі формування ринку земель сільськогосподарського призначення є одним із найбільш дискусійних і заполітизованих питань аграрної політики в Україні. Протягом останніх років відбуваються дебати щодо створення повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення. Необхідно вирішити низку питань стосовно із законодавчого врегульована процедури оцінки земель сільськогосподарського призначення. Землі об'єкту вкладення праці, а й капіталу суб'єктами різноманітних форми

* *Науковий керівник – Т.І. Олійник, доктор екон. наук, професор*